

**«СӘРСЕН АМАНЖОЛОВ АТЫНДАҒЫ ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ**

**КӘСІБИ ДАЯРЛЫҚ ЖӘНЕ БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ РЕСУРС
ОРТАЛЫҒЫ**

БЕКІТІЛДІ:

Басқарма мүшесі - академиялық
мәселелер жөніндегі проректор
_____ Н.Б. Алимбекова
« ____ » _____ 2025 ж.

КЕЛІСІЛДІ:

КДжБАРО директоры
_____ Б.К. Исебаева
« ____ » _____ 2025 ж.

**ПЕДАГОГТЕРДІҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ КУРСТАРЫНЫҢ БІЛІМ
БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

курс тақырыбы: **«Инклюзивті білім беру жағдайында оқыту процесін
ұйымдастыру»**

Тыңдаушылар санаты: жалпы білім беретін мектептердің педагогтары
(орта, негізгі буын, 5-9 сынып)

Сағат саны: 108 сағат

Өскемен, 2025 ж.

Бағдарлама жасаушылар:

Кукина Ю.Е.

Канапиянова К. Д.

ҚОЛЫ

Бағдарлама "Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан
университеті"КЕАҚ академиялық кеңесінің отырысында бекітілді

Хаттама №_____2025 г.

1. Жалпы ережелер

Педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі-бағдарлама) негізгі ережелер мен талаптарды ескере отырып әзірленді:

- "Білім туралы"Қазақстан Республикасының Заңы;
- "Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасының Заңы;
- "Педагог мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы;
- "Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы"Қазақстан Республикасының Заңы;
- Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары;
- Қазақстан Республикасының 2023 жылғы 20 сәуірдегі № 224-VI әлеуметтік кодексі;

– Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамалары

- Педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларын әзірлеу, келісу және бекіту қағидаларымен, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 4 мамырдағы № 175 бұйрығымен.

Жобаның өзектілігі

Қазіргі Қазақстанда білім беруді дамыту бағыттарының бірі оған инклюзивті бағыт беру болып табылады. Барған сайын мектепке ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар келеді. Бүгінгі таңда тек Шығыс Қазақстан облысында балаларды инклюзивті біліммен қамту 6196 баланы немесе ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың жалпы санының 62% -. құрады. Бұл 1990 жылы джомтиен декларациясы жариялаған "барлығына білім беру"принципін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оның негізгі постулаты – даму ерекшеліктеріне, кемшіліктеріне, бейімделуіне және қоғамдағы жағдайына қарамастан адамдардың негізгі білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру.

"Барлығына білім беру" мақсатына жету үшін мемлекеттің инклюзивті білім беруді белсенді түрде таратуы және дамытуы қажет, ал мұғалімдер ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды сөзсіз қабылдап, оларды оқу-тәрбие процесіне салыстырмалы түрде ауыртпалықсыз енгізуге ықпал етеді және тиісті білім беру жағдайларын қамтамасыз етеді.

Тиісінше, мұғалімнің алдында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың танымдық процестерінің дамуы мен жұмыс істеу ерекшеліктерін ескере отырып, кәсіби қызметті қайта құру міндеті тұр.

Біліктілікті арттыру курстарының бағдарламасы жалпы білім беретін мектептер педагогтарының кәсіби қызметіне ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту мен тәрбиелеудің тиімді технологияларын енгізу үшін әзірленген.

Курстық оқытудың жалпы көлемі 108 сағатты құрайды.

2. Глоссарий

Инклюзивті білім беру- ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылар үшін білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ететін процесс;

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар (балалар) – тиісті деңгейдегі білім алу және қосымша білім алу үшін арнайы жағдайларда тұрақты немесе уақытша қажеттіліктерді сезінетін адамдар (балалар);

Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау-білім алу үшін қажетті арнайы жағдайларды анықтау;

Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу-білім беру ұйымдарында іске асырылатын жүйелі-ұйымдастырылған қызмет, оның барысында ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау негізінде Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды (балаларды) табысты оқыту және дамыту үшін әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдайлар жасалады;

Мүмкіндігі шектеулі балаларды арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау-қызметтің белгілі бір түрін орындау қабілетін қалпына келтіруге немесе өтеуге бағытталған қызметтер мен іс-шаралар кешені;

Білім алуға арналған арнайы жағдайлар-оқу, сондай-ақ арнайы, жеке дамытушы және түзету-дамытушы бағдарламалар мен оқыту әдістерін, техникалық, оқу және өзге де құралдарды, тіршілік ету ортасын, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді, медициналық, әлеуметтік және өзге де қызметтерді қамтитын жағдайлар, онсыз ерекше тұлғалардың (балалардың) білім беру бағдарламаларын меңгеруі мүмкін емес білім беру қажеттіліктері, сондай-ақ мүмкіндігі шектеулі балалар;

3. Бағдарламаның тақырыбы

"Инклюзивті білім беру жағдайында білім беру процесін ұйымдастыру" тақырыбы бойынша педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) жалпы білім беретін мектептердің педагогтерін оқытуға арналған (орта, негізгі буын, 5-9 сынып).

Қазіргі білім беру жүйесінің міндеттерінің бірі-психофизикалық, психикалық және әлеуметтік мүмкіндіктерге қарамастан, халықаралық нормативтік құқықтық актілерде "барлығына білім беру" ретінде белгіленген жаһандық мәселені шешу. Мектептерде білім беру процесінің барлық қатысушыларын мектеп өміріне шынымен қосуға мүмкіндік беретін атмосфера құруға арналған іс-қимылдарды қалыптастыру, яғни мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін инклюзивті білім беру ортасын құру және дамыту жөніндегі іс-қимылдар бүгінгі күні Қазақстан Республикасының Білім беру саясатының басым бағыттарының бірі болып табылады.

Бағдарлама ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларды жалпы білім беретін мектептерге қосуға байланысты оқыту сапасын қолдау үшін жалпы білім

беру ортасында жүзеге асырылуы тиіс өзгерістерді анықтауға және осы өзгерістерді іске асыру жолдарын айқындауға бағытталған.

Бағдарламаның тақырыбы:

Инклюзивті білім берудің негізгі ұғымдары мен принциптері.

Әлемде және Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытудың нормативтік құқықтық негіздері.

Қазақстанда ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды (балаларды) әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдаудың қазіргі жағдайы мен үрдістері.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы.

Ерекше білім беру қажеттіліктері (ОР): анықтамасы, сипаттамасы.

Инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білім беру қажеттіліктерін бағалау.

Ерекше қажеттіліктері бар балаларды білім беру кеңістігіне қосу шарты ретінде кедергісіз білім беру ортасын құру.

Инклюзивті ортадағы білім беру процесін бейімдеу және өзгерту.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау технологиялары.

Үйде оқыту, қашықтықтан және smart технологияларын қолдану.

Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің мамандарымен өзара іс-қимыл.

Инклюзивті білім беру жағдайында отбасымен өзара әрекеттесу.

4. Бағдарламаның мақсаттары, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарламаның мақсаты: Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытуды, тәрбиелеуді және дамытуды ұйымдастыру бойынша жалпы білім беретін мектептер педагогтерінің кәсіби құзыреттілігін дамыту.

Негізгі міндеттер:

- Қазақстан Республикасында инклюзивті білім берудің нормативтік-құқықтық негіздерін зерделеу;

- ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың даму ерекшеліктері туралы кешенді білімді қалыптастыру;

-инклюзивті білім берудің теориялық-әдіснамалық негіздерін және ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етілуін зерделеу (инклюзивті білім беру принциптері, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудың, тәрбиелеудің және дамытудың ұйымдастырушылық-педагогикалық және психологиялық негіздері);

- кедергісіз бірлескен білім беру ортасын құру дағдыларын қалыптастыру;

- білім беру қажеттіліктерін бағалауды, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу технологияларын, түзету-дамыта оқытуды, үйде оқытуды, жеке

білім беру бағдарламасын құруды, оқу жетістіктерін бағалауды қолдану дағдылары мен дағдыларын қалыптастыру.

Күтілетін нәтижелер:

Оқу нәтижесінде курс тыңдаушыларында құзыреттер қалыптастырылуы тиіс:

- интегралдық:

инклюзивті білім беру саласындағы нормативтік актілерді, кедергісіз бірлескен білім беру ортасын құру негіздерін, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту технологияларын білу;

балаларды оқытудың интерактивті технологияларын қолдану және олардың оқу жетістіктерін бағалау дағдыларын меңгеру;

- дифференциалды:

инклюзивті білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарын, жалпы білім беретін мектептегі инклюзивті білім беруді реттейтін нормативтік құқықтық актілерді, білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, білім беру қызметін жоспарлау мен мазмұнының ерекшелігін білу;

психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу, түзету-дамыту және қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана білу, жеке білім беру бағдарламасын құра білу, ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушы үшін оңтайлы педагогикалық маршрутты жобалай білу;

- жеке:

білу: ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеудің құндылықтары мен этикалық нормалары;

кәсіби өзін-өзі анықтау мен Тәуелсіздіктің жоғары деңгейіне, әлеуметтік белсенділікке, өз жұмысының нәтижелері үшін кәсіби жауапкершілік сезіміне ие болу;

ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту, тәрбиелеу және дамыту бойынша қалыптасқан Дағдылар мен дағдыларға ие болу;

ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау, тұлғаға бағытталған оқыту және балалардың оқу жетістіктерін критериялды бағалау технологияларын меңгеру.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

Тыңдаушыда белгіленген мақсат пен міндеттерге сәйкес келетін кәсіби білімді, дағдыларды қалыптастыру үшін Бағдарлама 12 кеңейтілген тақырыпты игеруді және курстық жобаны қорғауды қарастырады.

Әр тақырып курстың белгілі бір міндетін жүзеге асыруға және оның нәтижелеріне қол жеткізуге бағытталған.

Атап айтқанда, "инклюзивті білім берудің негізгі ұғымдары мен қағидаттары", "әлемде және Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытудың нормативтік құқықтық негіздері" және

"Қазақстанда ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды (балаларды) әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдаудың қазіргі жағдайы мен үрдістері" тақырыптары инклюзивті білім берудің нормативтік-құқықтық негіздерін зерделеуге бағытталған. Қазақстан Республикасындағы білім беру және инклюзивті білім берудің теориялық-әдіснамалық негіздерін және ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етуді зерделеу, инклюзивті білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттары, жалпы білім беретін мектепте инклюзивті білім беруді реттейтін нормативтік құқықтық актілер туралы білімді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

"Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы", "ерекше білім беру қажеттіліктері (ОР): анықтамасы, сипаттамасы", "ерекше қажеттіліктері бар балаларды білім беру кеңістігіне қосу шарты ретінде кедергісіз білім беру ортасын құру" тақырыптары ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың даму ерекшелігі туралы кешенді білімді қалыптастыруға бағытталған; ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудың, тәрбиелеудің және дамытудың психологиялық негіздері; кедергісіз бірлескен білім беру ортасын құру дағдыларын қалыптастыру.

"Инклюзивті ортадағы білім беру процесін бейімдеу және өзгерту", "инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білім беру қажеттіліктерін бағалау", "ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау технологиялары", "үйде оқыту, қашықтықтан және smart-технологияларды қолдану", "психологиялық-педагогикалық қызмет мамандарымен өзара іс-қимыл "және" инклюзивті білім беру жағдайында отбасымен өзара іс-қимыл " білім беру қажеттіліктерін бағалауды қолдану дағдылары мен дағдыларын қалыптастыру мәселелерін шешеді, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу, түзету-дамыта оқыту, үйде оқыту, жеке білім беру бағдарламасын жасау, оқу жетістіктерін бағалау технологияларын қалыптастыру және психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу, түзету-дамыта және қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану, жеке білім беру бағдарламасын жасау, ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушы үшін оңтайлы педагогикалық маршрутты жобалау сияқты құзыреттерді қалыптастырады, балаларды оқытудың интерактивті технологияларын қолдану және олардың оқу жетістіктерін бағалау дағдыларын меңгеру.

Бағдарламада сондай-ақ жергілікті, өңірлік, ұлттық және халықаралық еңбек өмірінің қажеттіліктеріне сәйкес білікті мамандарды даярлаудың халықаралық тәжірибесін зерделеу көзделген. Зерттелген тәжірибе мұғалімге курстық оқыту процесінде жасалған оқу материалдарын өз тәжірибесінде және жұмыс орнында әзірлеуге және пайдалануға мүмкіндік береді.

Педагогтарды оқыту кәсіптік білім беру үшін педагогикалық шешімдерді, еуропалық тәсілдерді, білім алушыларға бағдарлауды, еңбек өміріндегі ынтымақтастықты және практикалық мысалдарды қамтиды.

Біліктілікті арттыру курстарында тыңдаушыларға өздерінің педагогикалық қызметінде пайдалану үшін жұмыс әдістері мен практикадан мысалдар ұсынылады.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

Бағдарлама бойынша оқу процесін ұйымдастыру күндізгі (теориялық және практикалық) және (немесе) қашықтықтан (онлайн) сабақтар өткізуді, сондай-ақ тыңдаушының өзіндік жұмысын, жұмыс орнындағы практиканы көздейді. Білім беру процесінің тиімділігін арттыру үшін бағдарламаны іске асыру инновациялық білім беру технологиялары, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, бағалау, оқыту және бақылау нысандары, тәсілдері, әдістері негізінде жүзеге асырылады.

Бағдарлама кері байланыс пен рефлексияны, оқытудың белсенді және интерактивті әдістерін қолдануды қамтиды: дидактикалық ойындар, нақты жағдайларды талдау, проблемалық мәселелерді шешу, ми шабуылы, тыныш шабуыл, кейс-стади, пікірталастар, рөлдік ойындар, диалог алаңы, Жоба әдісі, проблемалық әдіс.

Курстық оқытудың жалпы көлемі 108 академиялық сағатты құрайды.

108 сағаттық курстық оқу кезінде оқу ұзақтығы 1 айды құрайды. Бұл ретте Теориялық оқыту 30 сағаттан, тыңдаушының өзіндік жұмысы (жұмыс орнындағы практика) – 36 сағаттан, жергілікті жерлерде, оқу орындарында жұмыс істеу – 36 сағаттан, курстық жобаны дайындау және қорғау – 6 сағаттан тұрады.

6.1 Бағдарлама жоспары

П/п	Модульдер бойынша оқу сабақтарының түрлері	Сағаттар саны	Ескерту
1	Дәрістер	14	
2	Практикалық сабақтар	16	
3	Зертханалық жұмыстар	-	
4	Тыңдаушының өзіндік жұмысы	36	
5	Жергілікті жерлерде, оқу орындарында жұмыс істеу	36	
	Мониторинг	2	
6	Аралық бақылау	2	
7	Қорытынды бақылау	2	
8	Курстан кейінгі сүйемелдеу		

6.2. Дәріс курсы

№ Тақырыптар	Дәріс тақырыптарын ың атауы	Тақырыптардың мазмұны	Сағат көлемі	Ескерту
Тақырып 1	Инклюзивті білім берудің негізгі ұғымдары мен принциптері	Ұғымдар: инклюзия, инклюзивті білім, Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар. Инклюзивті білім беру принциптері. Барлық балалардың инклюзивті білім алуға қолжетімділігін қамтамасыз ету шарттары. Инклюзивті білім беруді енгізу мәселелері.	2	
Тақырып 2	Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытудың нормативтік құқықтық негіздері	Инклюзивті білім беруді енгізудің халықаралық тәжірибесі. Мүгедектігі бар адамдарға қатысты халықаралық құқықтық құжаттар. Ерекше қажеттіліктері бар адамдарға білім беру саласындағы принциптер, саясат және практикалық қызмет туралы Саламанка декларациясы. Қазақстан Республикасының инклюзивті білім беруге қатысты саясаты. Қазақстан Республикасындағы инклюзивті білім беруді реттейтін нормативтік құжаттар.	2	
Тақырып 3	Қазақстанда ерекше білім беру қажеттіліктері	Инклюзивті білім беру мемлекеттік саясат ретінде. Қазақстан Республикасының	2	

	бар адамдарды (балаларды) әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдаудың қазіргі жағдайы мен үрдістері	арнаулы және инклюзивті ұйымдарының желісі және олармен ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды қамту. Д. Митчелл формуласы бойынша Инклюзивті білім беру міндеттерін іске асыру. Қазақстан өңірлерінің инклюзивті тәжірибелері.		
Тақырып 4	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтардың себептері.	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтардың себептері. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтары. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың даму ерекшеліктерін білу мен түсінудің маңызы. Бұзушылықтардың түрлері бойынша ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту, тәрбиелеу және дамыту бойынша жалпы білім беретін мектеп педагогының алдында тұрған міндеттер.	2	
Тақырып 5	Ерекше білім беру қажеттіліктері (ОР): анықтамасы, сипаттамасы	Ерекше білім беру қажеттіліктері. Ерекше білім беру қажеттіліктерінің тізбесі: оқу жоспары мен оқу бағдарламаларын	2	

		өзгерту; оқу нәтижелерін бағалау тәсілдерін өзгерту (оқушының жетістіктері; оқытудың вариативтік, арнайы және баламалы әдістерін пайдалану; оқулықтарды, оқу құралдарын таңдау, Жеке оқу материалдарын дайындау; оқыту нысанын таңдау; кедергісіз орта құру және оқу орнын бейімдеу; компенсаторлық және техникалық құралдарға қажеттілік; арнайы психологиялық-педагогикалық көмек (психолог, логопед, арнайы педагог (олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог); педагог-ассистенттің көмегі; әлеуметтік-педагогикалық көмек		
Тақырып 6	Ерекше қажеттіліктері бар балаларды білім беру кеңістігіне қосу шарты ретінде кедергісіз білім беру ортасын құру	Инклюзивті білім беру ортасы ұғымы. Білім беру ортасының компоненттері. Инклюзивті білім беру ұйымдарында кедергісіз білім беру ортасын ұйымдастыру	2	
Тақырып 7	Инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктері	Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау ұғымы. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ерекше білім беру қажеттіліктері мен	2	

	бар балалардың білім беру қажеттіліктерін бағалау	білім беру нәтижелерін бағалау кезеңдері. Оқушыны оқыту мен оқытудағы қиындықтардың сипаты туралы ақпарат жинау. Білім алушыны тереңдетілген және бағытталған зерттеу (тексеру). Бірлескен (мамандар, мұғалім және ата-аналар) оқу қиындықтарын талқылау. Оқушыны психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасын жасау. Нәтижелілік мониторингімен психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу мен қолдауды іске асыру		
--	---	---	--	--

6.3. Практикалық сабақтар (Workshop)

№ Тақырыптар	Сабақ тақырыптарын ың атауы	Тақырыптардың мазмұны	Сағат көлемі	Ескерту
Тақырып 1	Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытудың нормативтік құқықтық негіздері	Инклюзивті білім беру жағдайында жалпы білім беретін мектептегі оқу-тәрбие процесін нормативтік реттеу. Білім беру ұйымының нормативтік-құқықтық құжаттама пакетін қалыптастыру	2	

Тақырып 2	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтары: білім беру қажеттіліктерін анықтау, жіктеу, сипаттау	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар. Жіктелуі және сипаттамасы. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтардың себептері (ЭЫДҰ). Балалардың әр тобының ерекше білім беру қажеттіліктерін сипаттау. Кәсіби қызметті жоспарлау және жүзеге асыру кезінде ерекше білім беру қажеттіліктерін есепке алу бойынша мұғалімнің алдында тұрған міндеттер	2	
Тақырып 3	Инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білім беру қажеттіліктерін бағалау	Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау ұғымы. Оқушыны оқыту мен оқытудағы қиындықтардың сипаты туралы ақпарат жинау. Бақылау Арнайы білім беру қажеттіліктерін бағалау әдісі ретінде. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы бақылау кезеңдері мен алгоритмі. Бақылау нәтижелерін ресімдеу. Білім алушыны тереңдетілген және бағытталған зерттеу (тексеру). Бірлескен	2	

		(мамандар, мұғалім және ата-аналар) оқу қиындықтарын талқылау. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың жиынтық сипаттамасы: құрастыру мақсаты, құрастыру және жобалау алгоритмі мен технологиясы.		
Тақырып 4	Инклюзивті ортадағы білім беру процесін бейімдеу және өзгерту	Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін іске асырудың арнайы шарттарының бірі ретінде оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларын өзгерту Инклюзивті білім беру жағдайындағы оқу бағдарламаларының түрлері. Бейімделген (қысқартылған) оқу бағдарламасы ұғымы. Оқытудың вариативті және арнайы әдістерін қолдану. Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін іске асырудың арнайы шарттары ретінде Жеке оқу-әдістемелік материалдар,	2	

		оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдар Жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларды оқыту нысандары. Инклюзивті білім беру жағдайында кедергісіз орта құру және балалардың оқу орнын бейімдеу.		
Тақырып 5	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау технологиялары	Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін жүзеге асырудың ерекше шарттарының бірі ретінде оқушының оқу жетістіктерін бағалау тәсілдерін өзгерту. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау. Критериалды бағалау. БЖБ және ТЖБ.	2	
Тақырып 6	Үйде оқыту, қашықтықтан және smart технологияларын қолдану	Балалар мен жасөспірімдерді үйде оқытудың ұйымдастырушылық-педагогикалық негіздері. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға қашықтықтан білім беру мүмкіндіктері. Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында	2	

		мобильді және ақылды оқыту. Қашықтықтан оқыту жағдайында тапсырмалардың, жұмыстың және тәсілдердің (әдістердің, тәсілдердің, тәсілдердің) құрамы мен ерекшеліктерінің сипаттамасы.		
Тақырып 7	Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің мамандарымен өзара іс-қимыл	Инклюзивті тәжірибені жүзеге асырудағы пән мұғалімінің жұмыс ерекшеліктері. Инклюзивті практиканы жүзеге асыруда маман (педагог-психолог, логопед-мұғалім, дефектолог-мұғалім) жұмысының ерекшеліктері. Инклюзия жағдайында психологиялық-медициналық-педагогикалық комиссия қызметінің ерекшелігі. Пән мұғалімінің психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің мамандарымен өзара іс-қимылы. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы психологиялық-	2	

		педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасы туралы түсінік. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасының бөлімдері. Оқушыны психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасын жасау. Нәтижелілік мониторингімен психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу мен қолдауды іске асыру		
Тақырып 8	Инклюзивті білім беру жағдайында отбасымен өзара әрекеттесу	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды отбасында тәрбиелеудің ерекшеліктері. Инклюзивті білім беру ұйымында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарының проблемалары мен қиындықтары. Инклюзивті білім беру жағдайында ата-аналармен жұмыс істеу стратегиялары, формалары мен әдістері.	2	

6.4. Зертханалық жұмыс
(қарастырылмаған)

№ Тақырыптар	Сабақ тақырыптарының атауы	Тақырыптардың мазмұны	Сағат көлемі	Ескерту
Тақырып 1				

6.5 Тыңдаушының өзіндік жұмысы

№ п.п.	Тақырыптардың атауы және тапсырмалардың мазмұны	Бақылау нысандары	Сағат көлемі	Ескерту
1	Әлемде және Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытудың нормативтік құқықтық негіздері	Жалпы білім беру ұйымдарында инклюзивті практиканы регламенттейтін жергілікті нормативтік-құқықтық актілердің тізбесін жасау	4	
2	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы	Кестені келесі бағандармен толтыру: ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар санаты - танымдық процестерді дамыту-эмоционалды - ерікті саланы дамыту-коммуникативті дағдылар-оқу шарттары	4	
3	Ерекше білім беру қажеттіліктері (ОР): анықтамасы, сипаттамасы және бағасы	Кестені келесі бағандармен толтыру: ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар тобы-кіші санат-ерекше білім беру қажеттіліктері-шешу жолдары	4	
4	Инклюзивті ортадағы білім беру процесін бейімдеу және өзгерту	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар 2 баланың болуын ескере отырып, КТП	12	

		жасау (Топ және/немесе диагноз өз бетінше таңдалады); оқыту және бағалау технологияларын таңдау; ТҚО қолданатын сәулеттік - кеңістіктік қауіпсіз білім беру ортасын құру шарттарының тізбесін жасау		
5	Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің мамандарымен өзара іс-қимыл	Оқушының ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау, оны бақылау, бақылау хаттамасын жасау, ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың жиынтық сипаттамасы, оқушыны психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасы негізінде.	8	
6	Инклюзивті білім беру жағдайында отбасымен өзара әрекеттесу	Оқуды бастамас бұрын ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың ата-анасына/заңды өкілдеріне қойылатын сұрақтардың тізімін жасаңыз.	4	

7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

7.1. Дәріс жазбалары

Білім беру бағдарламасы тыңдаушылармен тікелей және жанама өзара әрекеттесуден басқа, онлайн сабақтың мысалы сілтеме бойынша орналастырылған кіріспе дәріс болуы мүмкін

<https://www.youtube.com/watch?v=c1P8Y1dcBAE>

Тақырып 1. Инклюзивті білім берудің негізгі ұғымдары мен принциптері

Дәріс жоспары

1. Ұғымдар: инклюзия, инклюзивті білім, Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар.
2. Инклюзивті білім беру принциптері.
3. Барлық балалардың инклюзивті білім алуға қолжетімділігін қамтамасыз ету шарттары.
4. Инклюзивті білім беруді енгізу мәселелері.

Дәріс тезистері

Инклюзивті білім беру-білім алушылардың өзге санаттарымен оқытудың тиісті білім беретін оқу бағдарламаларына тең қолжетімділікті, арнайы жағдайларды қамтамасыз ету арқылы дамуды түзету-педагогикалық және әлеуметтік қолдауды көздейтін мүмкіндіктері шектеулі адамдарды бірлесіп оқыту және тәрбиелеу.

8-бап. Б.1.1. "Мемлекет ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарға (балаларға) өзін-өзі жетілдіру, білім берудің барлық деңгейлерінде өмір бойы оқуды жалғастыру, олардың қабілеттерін еркін дамыту үшін, оның ішінде білім беру жүйесі ұсынған шектерде білім алу нысанын таңдау құқығын беруді қоса алғанда, олардың жеке даму ерекшеліктерін ескере отырып, жағдайлар жасайды".

Инклюзивті білім берудің міндеттері:

- балалардың денсаулығын нығайту және физикалық және психикалық дамудың қайталама бұзылыстарының пайда болуының алдын алу;
- балалар мен ата-аналардың түзету-білім беру қызметтерінің қажетті кешенін алу құқығын қамтамасыз ету;
- баланы қоғамға уақтылы әлеуметтік бейімдеуді және интеграциялауды жүзеге асыру;
- психофизикалық дамудың бұзылуын уақтылы түзету, өтеу;
- балалардың танымдық, сөйлеу, моторлық, әлеуметтік қабілеттерін мақсатты дамыту және өмірлік маңызды тәжірибені қалыптастыру.

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер

1. Елисеева и. Г., Ализарина А. К. жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу: әдіс. ұсыныстар. - - Алматы: ҰҒПО КП, 2019.

2. Масалиева Ж. А., Даркулова к. Н. инклюзивті білім: қажеттілік және мүмкіндіктер / / Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің хабаршысы. – 2021. – №. 2. – 235-239 ББ.

3. Арнайы педагогика және психология негіздері: оқу құралы-М.: Юрайт баспасы, 2023. – 176 б.

4. Таналинова а. у. инклюзивті білім беру жағдайында педагогтарды даярлау / / Қазіргі психология және педагогика: мәселелері мен шешімдері. –

2020. - Б. 6-10.

Тақырып 2. Әлемде және Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытудың нормативтік құқықтық негіздері

Дәріс жоспары

1. Инклюзивті білім беруді енгізудің халықаралық тәжірибесі.
2. Мүгедектігі бар адамдарға қатысты халықаралық құқықтық құжаттар.
3. Ерекше қажеттіліктері бар адамдарға білім беру саласындағы принциптер, саясат және практикалық қызмет туралы Саламанка декларациясы.
4. Қазақстан Республикасының инклюзивті білім беруге қатысты саясаты.
5. Қазақстан Республикасындағы инклюзивті білім беруді реттейтін нормативтік құжаттар.
6. Инклюзивті білім беру жағдайында жалпы білім беретін мектептегі оқу-тәрбие процесін нормативтік реттеу.
7. Білім беру ұйымының нормативтік-құқықтық құжаттама пакетін қалыптастыру

Дәріс тезистері

Қазақстан-білім беру, Адам және бала құқықтарын қорғау саласындағы барлық негізгі халықаралық құжаттардың қатысушысы:

Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы.

Бала құқықтары туралы Конвенция.

Экономикалық, әлеуметтік және мәдени адам құқықтарының халықаралық декларациясы.

Жоғары білім саласындағы Болон және Лиссабон конвенциялары және басқалары.

Джомтиен мен Дакардағы "Баршаға арналған білім" дүниежүзілік форумдарының ұсынымдарын қолдау және іске асыру мақсатында Қазақстан "Баршаға арналған Білім" ұлттық іс-қимыл жоспарын қабылдады.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға білім беру барлық балаларға заңмен кепілдендірілген. Заңнамалық белгіленген шарттармен (арнайы педагогикалық тәсілдер, ерекше білім беру шарттары) толық қамтамасыз етілмеген. Ол вариативті жағдайларда (формаларда, технологияларда) жүзеге асырылуы мүмкін: арнайы (түзету), интеграцияланған, инклюзивті, үйде, қашықтан. Әр опцияның оң және теріс жақтары, мүмкіндіктері мен шектеулері бар. Инклюзивті және қашықтықтан білім беру инновациялық болып табылады.

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер.

1. Әділет. [Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан](#)

2. <https://special-edu.kz/news/85/single/366> - Арнайы және инклюзивті білім берудің нормативтік-құқықтық базасы

Тақырып 3. Қазақстанда ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды (балаларды) әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдаудың қазіргі жағдайы мен үрдістері

Дәріс жоспары

1. Инклюзивті білім беру мемлекеттік саясат ретінде.
2. Қазақстан Республикасының Мамандандырылған және инклюзивті ұйымдарының желісі ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды қамтиды.
3. Д. Митчелл формуласы бойынша Инклюзивті білім беру міндетін жүзеге асыру.
4. Қазақстан өңірлерінің инклюзивті тәжірибелері.

Дәріс тезистері

Қазақстан Республикасының қазіргі заманғы білім беру жүйесі жеке тұлғаның жеке білім беру қажеттіліктеріне сәйкес келуге, оның ішінде:

- жеке бейімділіктерді, қызығушылықтарды, мотивтер мен қабілеттерді (жеке үлгерім) ескере отырып, толыққанды және әр түрлі тұлғалық қалыптасу мен дамудың қажеттілігі;

- жеке тұлғаның әлеуметтік ортаға органикалық түрде енуі және қоғам өміріне жемісті қатысу қажеттілігі (әлеуметтік жетістік);

- тұлғаның әмбебап Еңбек және практикалық дағдыларын, мамандық таңдауға дайындығын (кәсіби үлгерімі) дамыту қажеттілігі.

Мектептерде осы жеке білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін мүмкіндіктер жасау Қазақстан өңірлерінде оқыту жүйесін құруға негіз болады.

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер

1. Алипбек а. з. және т. б. Қазақстан Республикасындағы инклюзивті білім берудің қазіргі жағдайы / / халықаралық гуманитарлық және жаратылыстану ғылымдары журналы. – 2023. – №. 5-4 (80). - 78-82 б.

2. Масалиева Ж.А. К. Даркулова. Н. инклюзивті білім: қол жетімділік және мүмкіндік //Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің хабаршысы. – 2021. – №. 2. – 235-239 ББ.

3. С. Ташмакова. М., Сагилова ж. к. қазақстандық мектепте инклюзивті білім беру моделін практикалық іске асыру //Ғылым және шындық/Science & Reality. – 2020. – №. S4. 2. - 97-100 ББ.

4. А. Журавлева. А. Қазақстандағы инклюзивті және интеграцияланған білім: даму ерекшеліктері мен перспективалары / / Publisher. agency (2): Proceedings of the 2nd International Scientific Conference «Scientific Results»(February 16-17, 2023). Rome, Italy, 2023. 226p. – University of Bari Aldo Moro, 2023. – Б. 140.

5. М. Тұрлыбекова. Б., Бугубаева Р. О. Қазақстандағы инклюзивті білім: ұйымдастыру процесін және оның даму мүмкіндігін талдау / / Central Asian Economic Review. – 2021. – №. 3. – 89-109 ББ.

Тақырып 4. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы

Дәріс жоспары

1. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтардың себептері.

2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтары

3. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың даму ерекшеліктерін білу және түсіну.

4. Бұзушылықтардың түрлері бойынша ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері.

5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту, тәрбиелеу және дамыту бойынша жалпы білім беретін мектеп педагогының алдында тұрған міндеттер.

Дәріс тезистері

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың психикалық даму заңдылықтарын білу және оларға сүйене отырып, әлеуметтік-оңалту процесінің негізгі мақсаттары мен міндеттерін сауатты іске асыру үшін оларды іс жүзінде қолдана білу:

- ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы толыққанды тұлға, құқықтары мен міндеттемелері бар азамат ретінде мақсатты түрде тәрбиелеу;

- балада Әлеуметтік және әлеуметтік-экономикалық қатынастардың күрделі әлеміне ену үшін қажетті тұтынушылық және арнайы қасиеттер жүйесін дамыту;

- баланың қалыптасуы мен дамуындағы тұтас тұлғаның құрылымын ашатын баланың жас ерекшеліктеріне негізделген психологиялық ерекшеліктеріне сүйене отырып, оған өзін-өзі тану және өзін-өзі жетілдіру субъектісі ретінде қарау;

- травматикалық жағдайларға төзімді тұлғаны қалыптастыруға бағытталған әлеуметтік-оңалту процесінің әдістемелері мен технологияларын әзірлеу;

- бір-бірін толықтыра отырып, оның тұлға ретінде дамуына барынша әсер ете алатын балаға кешенді әсер ету жүйесін құру.

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер

1. Елецкая О.в., Сорокин В. М. арнайы психология: жоғары оқу орындарына арналған семинары бар оқу құралы. - М.: Владивосток баспасы, 2020.- 575 Б.

2. И. Елисеева.Г., Ординарий А. К. жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу: әдіс. ұсыныстар. - Алматы: ҰҒПО КП, 2019.

3. В. Глухов.П. түзету педагогикасы және арнайы психология негіздері: практикум: оқу әдісі. педке арналған нұсқаулық. И. Гумбольдт. жоғары оқу орны / в.п. Глухова. - М.: В. Секачев, 2019. - 296 б.

4. Арнайы педагогика және психология негіздері: оқу құралы-М.: Юрайт

Тақырып 5. Арнайы білім беру қажеттіліктері: анықтамасы, сипаттамасы

Дәріс жоспары

1. Ерекше білім беру қажеттіліктері.

2. Ерекше білім беру қажеттіліктерінің тізбесі: оқу жоспары мен оқу бағдарламаларын өзгерту; оқу нәтижелерін бағалау тәсілдерін өзгерту (оқушының жетістіктері; оқытудың вариативтік, арнайы және баламалы әдістерін пайдалану; оқулықтарды, оқу құралдарын таңдау, Жеке оқу материалдарын дайындау; оқыту нысанын таңдау; кедергісіз орта құру және оқу орнын бейімдеу; компенсаторлық және техникалық құралдарға қажеттілік; арнайы психологиялық-педагогикалық көмек (психолог, логопед, арнайы педагог (олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог); педагог-ассистенттің көмегі; әлеуметтік-педагогикалық көмек.

Дәріс тезистері

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына (бастауыш, негізгі орта және орта) сәйкес оқуда қиындықтарға тап болған оқушылар үшін арнайы жағдайлар жасалады.

Қазіргі уақытта қазақстандық білім беру жүйесінде оқытудың арнайы жағдайларын жасау кезінде ерекше білім беру қажеттіліктерінің мынадай тізбесін пайдалану ұсынылады:

- 1) оқу жоспары мен оқу бағдарламаларын өзгерту;
- 2) оқу нәтижелерін (оқушының жетістіктерін) бағалау тәсілдерін өзгерту;
- 3) оқытудың вариативтік, арнайы және баламалы әдістерін пайдалану;
- 4) оқулықтарды, оқу құралдарын іріктеу, Жеке оқу материалдарын дайындау;
- 5) оқыту нысанын таңдау;
- 6) кедергісіз орта құру және оқу орнын бейімдеу;
- 7) компенсаторлық және техникалық құралдарға қажеттілік;
- 8) арнайы психологиялық-педагогикалық көмек (психолог, логопед, арнайы педагог (олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог);
- 9) педагог-ассистенттің көмегі;
- 10) әлеуметтік-педагогикалық көмек.

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер

1. Елецкая О.в., Сорокин В. М. арнайы психология: жоғары оқу орындарына арналған семинары бар оқу құралы. - М.: Владос баспасы, 2020.- 575 Б.

2. Елисеева и. Г., Ализарина А. К. жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу: әдіс. ұсыныстар. - Алматы: ҰҒП ц КП, 2019.

3. Глухов В. П. түзету педагогикасы және арнайы психология негіздері: практикум: оқу әдісі. педке арналған нұсқаулық. және гуматитар. жоғары оқу орындары / В.П. Глухов. - М.: В. Секачев, 2019. - 296 б.

4. Арнайы педагогика және психология негіздері: оқу құралы-М.: Юрайт баспасы, 2023. – 176 б.

Тақырып 6. Ерекше қажеттіліктері бар балаларды білім беру кеңістігіне қосу шарты ретінде кедергісіз білім беру ортасын құру

Дәріс жоспары

1. Инклюзивті білім беру ортасы ұғымы.
2. Білім беру ортасының компоненттері.
3. Инклюзивті білім беру ұйымдарында кедергісіз білім беру ортасын ұйымдастыру.

Дәріс тезистері

Қол жетімді немесе кедергісіз орта, в. Н. Кунициннің анықтамасы бойынша, кең мағынада-бұл ең көп адамдар үшін жеңіл және қауіпсіз жағдай жасайтын орта. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға білім беру мәселесі тұрғысынан қол жетімді орта — бұл физикалық, сенсорлық немесе интеллектуалдық бұзылыстары бар адамдар кедергісіз пайдалана алатын орта. Басқаша айтқанда, кедергісіз орта - бұл ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың, соның ішінде физикалық, сенсорлық, интеллектуалдық және сөйлеу қабілеті бұзылған балалардың толыққанды дамуы мен білім алуына мүмкіндік беретін өзара байланысты компоненттерді біріктіретін ашық білім беру кеңістігі, атап айтқанда:

- психофизикалық ерекшеліктерге сәйкес жағдайлар жасау;
- психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасын әзірлей отырып, балаларды психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиумда міндетті түрде тексеру жүргізу;
- түзету-дамыту, бейімделген жалпы білім беру бағдарламалары мен оңалту бағдарламаларын әзірлеу;
- балалармен жұмыстың қосымша жеке және / немесе топтық нысандарын ұйымдастыру;
- білім беру процесін тиісті әдістемелік қамтамасыз етуді құру;
- педагогтар мен мамандардың кәсіби біліктілігін арттыру;
- білім беру процесінің барлық қатысушыларымен серіктестік қарым-қатынас орнату.

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер

1. Алехина С. В. және басқалар. білім берудегі инклюзивті процестің параметрлерін сараптамалық бағалау // клиникалық және арнайы психология. - 2020. - Т.9. - №. 2. - Б. 62-78.
2. Елисеева и. Г., Ализарина А. К. жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу: әдіс. ұсыныстар. - Алматы: ҰҒП ц КП, 2019.
3. Искакова А.Т., Закаева г. З., Шестакова Е. В. инклюзивті ортадағы білім беру процесін бейімдеу және өзгерту. Оқу-әдістемелік құрал. - Алматы., 2019. – 100с.

4. Жалпы білім беретін мектепте мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істеу практикасы. - Санкт-Петербург.:КАРО, 2021. – 160 Б.

Тақырып 7. Инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білім беру қажеттіліктерін бағалау

Дәріс жоспары

1. Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау ұғымы.
2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ерекше білім беру қажеттіліктері мен білім беру нәтижелерін бағалау кезеңдері.
3. Оқушыны оқыту мен оқытудағы қиындықтардың сипаты туралы ақпарат жинау.
4. Білім алушыны тереңдетілген және бағытталған зерттеу (тексеру).
5. Бірлескен (мамандар, мұғалім және ата-аналар) оқу қиындықтарын талқылау.
6. Оқушыны психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасын жасау.
7. Нәтижелілік мониторингімен психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу мен қолдауды іске асыру.

Дәріс тезистері

Оқушының оқу қиындықтарының сипаты мен ауырлығына байланысты бір-бірнеше ерекше білім беру қажеттіліктері анықталуы мүмкін. оқушылардың ерекше білім беру қажеттіліктері білім алудың кез-келген кезеңінде туындауы мүмкін.

Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау-бұл оқудың анықталған қиындықтарына, олардың пайда болу себептері мен механизмдеріне негізделген оқу процесінде оқушыны қолдаудың түрлерін, формалары мен көлемін анықтау. Қажеттіліктерді бағалау, білім алушыларды қолдау сияқты, қолдау қарқындылығын арттыру жағына да, оны төмендету жағына да бір деңгейдегі қолдаудан Екінші деңгейдегі қолдауға көшу мүмкіндігімен деңгейлік сипатқа ие

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер

1. Алехина С. В. және басқалар. білім берудегі инклюзивті процестің параметрлерін сараптамалық бағалау / / клиникалық және арнайы психология. - 2020. - Т.9. - №. 2. - Б. 62-78.

2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің "ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидаларын бекіту туралы" 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 4 бұйрығы.

3. <https://special-edu.kz>

7.2. Практикалық сабақтар

Тақырып 1. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді енгізу мен дамытудың нормативтік құқықтық негіздері

Практикалық сабақ жоспары

1. Инклюзивті білім беру жағдайында жалпы білім беретін мектептегі оқу-тәрбие процесін нормативтік реттеу.
2. Білім беру ұйымының нормативтік-құқықтық құжаттама пакетін қалыптастыру

Тақырып 2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтары: білім беру қажеттіліктерін анықтау, жіктеу, сипаттау

Практикалық сабақ жоспары

1. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар. Жіктелуі және сипаттамасы
2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтардың себептері (ЭБДҰ)
3. Балалардың әр тобының ерекше білім беру қажеттіліктерін сипаттау.
4. Кәсіби қызметті жоспарлау және жүзеге асыру кезінде ерекше білім беру қажеттіліктерін есепке алу бойынша мұғалімнің алдында тұрған міндеттер

Тақырып 3. Инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білім беру қажеттіліктерін бағалау

Практикалық сабақ жоспары

1. Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау ұғымы.
2. Оқушыны оқыту мен оқытудағы қиындықтардың сипаты туралы ақпарат жинау.
3. Бақылау Арнайы білім беру қажеттіліктерін бағалау әдісі ретінде.
4. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы бақылау кезеңдері мен алгоритмі.
5. Бақылау нәтижелерін ресімдеу.
6. Білім алушыны тереңдетілген және бағытталған зерттеу (тексеру).
7. Бірлескен (мамандар, мұғалім және ата-аналар) оқу қиындықтарын талқылау.
8. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың жиынтық сипаттамасы: құрастыру мақсаты, құрастыру және жобалау алгоритмі мен технологиясы.
9. Оқушыны психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасын жасау.
10. Нәтижелілік мониторингімен психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу мен қолдауды іске асыру.

Тақырып 4. Инклюзивті ортадағы білім беру процесін бейімдеу және өзгерту

Практикалық сабақ жоспары

1. Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін іске асырудың арнайы шарттарының бірі ретінде оқу

жоспарлары мен оқу бағдарламаларын өзгерту

2. Инклюзивті білім беру жағдайындағы оқу бағдарламаларының түрлері.

3. Бейімделген (қысқартылған) оқу бағдарламасы ұғымы.

4. Оқытудың вариативті және арнайы әдістерін қолдану.

5. Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін іске асырудың арнайы шарттары ретінде Жеке оқу-әдістемелік материалдар, оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдар

6. Жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларды оқыту нысандары.

7. Инклюзивті білім беру жағдайында кедергісіз орта құру және балалардың оқу орнын бейімдеу.

Тақырып 5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау технологиялары

Практикалық сабақ жоспары

1. Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін жүзеге асырудың ерекше шарттарының бірі ретінде оқушының оқу жетістіктерін бағалау тәсілдерін өзгерту.

2. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау.

3. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау технологиялары

4. Критериалды бағалау.

5. Сора және СОЧи.

Тақырып 6. Үйде оқыту, қашықтықтан және smart технологияларын қолдану

Практикалық сабақ жоспары

1. Балалар мен жасөспірімдерді үйде оқытудың ұйымдастырушылық-педагогикалық негіздері.

2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға қашықтықтан білім беру мүмкіндіктері.

3. Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында мобильді және ақылды оқыту.

4. Қашықтықтан оқыту жағдайында тапсырмалардың, жұмыстың және тәсілдердің (әдістердің, тәсілдердің, тәсілдердің) құрамы мен ерекшеліктерінің сипаттамасы.

Тақырып 7. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің мамандарымен өзара іс-қимыл

Практикалық сабақ жоспары

1. Инклюзивті тәжірибені жүзеге асырудағы пән мұғалімінің жұмыс ерекшеліктері.

2. Инклюзивті практиканы жүзеге асыруда маман (педагог-психолог, логопед-мұғалім, дефектолог-мұғалім) жұмысының ерекшеліктері.

3. Инклюзия жағдайында психологиялық-медициналық-педагогикалық

комиссия қызметінің ерекшелігі.

4. Пән мұғалімінің психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметінің мамандарымен өзара іс-қимылы.

5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасы туралы түсінік.

6. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасының бөлімдері.

7. Оқушыны психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламасын жасау.

8. Нәтижелілік мониторингімен психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу мен қолдауды іске асыру.

Тақырып 8. Инклюзивті білім беру жағдайында отбасымен өзара әрекеттесу

Практикалық сабақ жоспары

1. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды отбасында тәрбиелеудің ерекшеліктері.

2. Инклюзивті білім беру ұйымында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарының проблемалары мен қиындықтары.

3. Инклюзивті білім беру жағдайында ата-аналармен жұмыс істеу стратегиялары, формалары мен әдістері.

7.3. Тыңдаушының өзіндік жұмысы

Проблемалық тапсырмалар:

1. Кәмелетке толмағандар арасындағы зорлық-зомбылықтың, қорқытудың және суицидтің алдын алудың халықаралық бағдарламаларының нұсқалары бойынша салыстырмалы кесте жасаңыз.

2. Балаларға қатыгездіктің алдын алу бойынша жоспарлар мен бағдарламалар жасаңыз.

3. Кәмелетке толмағандар арасында қорқытудың алдын алу жоспарлары мен бағдарламаларын жасаңыз.

4. Кәмелетке толмағандардың суицидтік мінез-құлқының алдын алу бойынша жоспарлар мен бағдарламалар жасаңыз.

5. Тыңдаушының білім беру ұйымдарында кәмелетке толмағандар арасында зорлық-зомбылықтың, қорқытудың және суицидтің алдын алу бойынша жоспарлар, бағдарламалар, жадынамалар жасау

Ситуациялық есептерді шешу:

Мысал:

Сіздің сыныпта:

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар 2 бала - диагноз-саңырау

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар 2 бала - диагноз-церебральды сал ауруы

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар 2 бала-диагноз – ТНР

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар 2 бала-диагноз-АСД

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар 2 бала - соғыс аймағындағы балалар

Топтың профилін жасаңыз, онда мыналарды көрсетіңіз: құрамы, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың болуы, әр баланың мінездемесі: (арнайы жағдайлар жасау және дене шынықтыру-сауықтыру білім беру ортасын бейімдеу қажеттілігі (не, қандай көлемде, қалай бейімделу керек), оқу іс-әрекетінің, қарым-қатынас негіздерінің қалыптасуы (құралдар мен техникалар), құрдастарымен өзара әрекеттесу).

Тапсырманы орындау үшін педагог-психологқа, баланың ата-анасына/заңды өкілдеріне қойылатын сұрақтардың тізімін жасаңыз.

4. Инклюзивті білім берудің мәні, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың даму ерекшеліктері, осындай балалардың өзара әрекеттесуі мен оқыту құрылымы туралы хабардар ету арқылы нормотиптік оқушылардың ата-аналарымен жұмыс.

Осы тақырыпты өз бетінше зерттеуге арналған әдебиеттер әдебиеттер тізімінде көрсетілген

7.4 өзін-өзі бақылауға арналған материалдар (тесттер және т. б.)

Тест тапсырмаларының мысалы

1.Қандай нормативтік құжатта "7-5) тиісті қаржы жылына арналған жергілікті бюджеттерде бекітілген бюджет қаражатының көлемі шегінде мүмкіндігі шектеулі балаларды арнайы психологиялық-педагогикалық қолдауға арналған мемлекеттік білім беру тапсырысын бекітеді және орналастырады"деп жазылған

1. "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" ҚР Заңында

2. ҚР білім беруді дамытудың 2021-2025жж мемлекеттік бағдарламасында

3. "Қазақстан Республикасындағы Бала құқықтары туралы" ҚР Заңында

4. ҚР "мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы"Заңында

5. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарында

2.ҚР Заңнамасы бойынша жалпы білім беретін мектептерде оқыту үшін арнайы жағдайлар жасау қажет балалар:

1. даму проблемалары бар балалар

2. ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар

3. мүмкіндігі шектеулі балалар

4. "ерекше" балалар

5. даму ауытқулары бар балалар

3.ҚР нормативтеріне сәйкес инклюзия болып табылады...

1. қоғамға интеграцияның ерекше жағдайы
2. ынтымақтастық нысаны
3. мінез-құлық стилі
4. дұрыс жауап жоқ

4.ҚР нормативтік құжаттарына сәйкес ПМПК ұсынымдары міндетті болып табылады:

1. барлық жауаптар дұрыс
2. білім беру саласындағы басқаруды жүзеге асыратын органдардың, білім беру ұйымдарының
3. білім беру мекемелерінің мамандары
4. дамуында кемістігі бар балаларды сүйемелдеуді жүзеге асыратын медицина қызметкерлерінің
5. дамуында кемістігі бар балалардың ата аналары
- 5."Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы"

ҚР Заңының бекітілген күні

1. 2021 жылғы 26 маусым
2. 2002 жылғы 11 шілде
3. 2002 жылғы 8 тамыз
4. 2005 жылғы 13 сәуір
5. 2007 жылғы 27 шілде
- 6.Инклюзивті білім беру принциптері алғаш рет ұсынылды ...
1. "Бала құқықтары туралы" конвенция
2. "Баршаға арналған Білім туралы" декларация
3. "Білім туралы"Заңы
4. ҚР Білім және ғылымды дамытудың 2016-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
5. Саламан декларациясы
- 7."Ерекше қажеттіліктері бар адамдарға білім беру саласындағы қағидаттар, саясат және практикалық қызмет туралы" декларация қай жылы қабылданды?

1. 1990 жылы
2. 1994 жылы
3. 1991 жылы
4. 1996 жылы
5. 2001 жылы

8."Білім туралы" Заңның бекітілген күні

1. 2002 жылғы 8 тамыз
2. 2002 жылғы 11 шілде
3. 2005 жылғы 13 сәуір
4. 2007 жылғы 27 шілде
5. 2021 жылғы 26 маусым

9.Инклюзия, яғни ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы қалыпты дамып келе жатқан құрдастарымен бір білім беру ортасына қосуды көздейтін" қосылған

Білім"...

1. білім беру интеграциясы
2. барлық жауаптар дұрыс
3. байланыс
4. топтық интеграция

10.ҚР қандай нормативтік құжатында "ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды (балаларды) оқытуға арналған білім беру ұйымдары білім беру бағдарламаларын білім алушылар мен тәрбиеленушілердің жеке даму ерекшеліктері мен әлеуетті мүмкіндіктеріне сәйкес бейімдейді"деп жазылған

1. Білім мен ғылымды дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
2. "Білім туралы"ҚР Заңы
3. ҚР-ның 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары
4. ҚР"ОВ бар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы" Заңы
5. "ҚР-дағы бала құқықтары туралы" ҚР Заңы

8. Оқу нәтижелерін бағалау

8.1.Аралық бақылауды жүргізуге арналған сұрақтар

1. Сіздің көзқарасыңыз бойынша, көру қабілеті нашар баланы диагностикалық тексерудің түпкі мақсаты қандай (есту, тірек-қимыл жүйесі, сөйлеу, мигранттар отбасынан, әлеуметтік қорғалмаған отбасынан және т.б.).
2. Сіздің көзқарасыңыз бойынша, көру қабілеті нашар оқушыны қолдаудың негізгі бағыттары қандай (есту, тірек-қимыл жүйесі, сөйлеу, мигранттар отбасынан, әлеуметтік қорғалмаған отбасынан және т.б.) а) мұғалім, б) дефектолог, психолог, в) ата-аналар.
3. Көру қабілеті нашар баланы (есту, тірек-қимыл жүйесі, сөйлеу, мигранттар отбасынан, әлеуметтік қорғалмаған отбасынан және т.б.) оқыту проблемалары бойынша қандай негізгі ұсыныстар берер едіңіз?
4. Белгілі бір профильдегі мұғалім ретінде көру қабілеті нашар баланы (есту, тірек-қимыл жүйесі, сөйлеу, мигранттар отбасынан, әлеуметтік қорғалмаған отбасынан және т.б.) психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасына енгізу.
5. Көру қабілеті нашар балаға (есту, тірек-қимыл жүйесі, сөйлеу, мигранттар отбасынан, әлеуметтік қорғалмаған отбасынан және т.б.) кедергісіз білім беру ортасын ұйымдастыру кезінде нені ескеру қажет.

8.2 қорытынды аттестаттауды өткізуге арналған сұрақтар

1. Инклюзивті білім: анықтамасы және негізгі түсініктері.
2. Инклюзивті білім берудің халықаралық нормативтік-құқықтық базасы.
3. Қазақстан Республикасының инклюзивті білім берудің нормативтік-құқықтық базасы.
4. Оқушыларда оқуда қиындықтар туғызатын себептер топтары (ЭЫДҰ

жіктемесі, ҚР нормативтік базасы)

5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтары: әр топтың жіктелуі, анықтамасы, сипаттамасы.

6. Ерекше білім беру қажеттіліктері (ерекше білім беру қажеттіліктері). Жалпы білім беретін мектепте арнайы оқу жағдайларын жасау кезінде ұсынылатын ерекше білім беру қажеттіліктерінің тізбесі.

7. Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін іске асырудың арнайы шарттарының бірі ретінде оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларын өзгерту.

8. Инклюзивті білім беру жағдайындағы оқу бағдарламаларының түрлері. Бейімделген (қысқартылған) оқу бағдарламасы ұғымы.

9. Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін жүзеге асырудың ерекше шарттарының бірі ретінде оқушының оқу жетістіктерін бағалау тәсілдерін өзгерту.

10. Оқытудың вариативті және арнайы әдістерін қолдану: анықтау, санау, қысқаша сипаттама.

11. Инклюзивті білім беру жағдайында балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін іске асырудың арнайы шарттары ретінде Жеке оқу-әдістемелік материалдар, оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдар

12. Жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларды оқыту нысандары.

9. Курстан кейінгі сүйемелдеу

Курстан кейінгі сүйемелдеудің мақсаттары: кәмелетке толмағандар арасында зорлық-зомбылықтың, қорқытудың және суицидтің алдын алу бойынша оқыту барысында қалыптасқан Дағдылар мен дағдыларды, заниді дербес қолдануда біліктілікті арттыру курстарының тыңдаушыларын қолдау.

Курстан кейінгі сүйемелдеу міндеттері:

- кері байланыс тетіктерін пайдалану негізінде Педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамыту траекториясын анықтау (сауалнама, рефлексия, бағалау қорытындылары бойынша ұсынымдар, Қазақстан Республикасының Білім беру ұйымдарының қызметіне инновациялық технологияларды енгізу).

- оқыту процесінде алған білімдерін, іскерліктерін, дағдылары мен құзыреттерін педагогикалық практикаға енгізу бойынша педагог қызметін әдістемелік және практикалық сүйемелдеу. Курста аталған міндеттер курстарда алған білімдері мен құзыреттерін практикада пайдалану процесінде туындайтын өзекті мәселелер бойынша әдістемелік ұсынымдар мен консультациялар беру арқылы шешілетін болады.

Курстан кейінгі сүйемелдеу формалары: чат, масштабтау кездесулері, талдау және өзін-өзі көрсету

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер

1. Алипбек а. з. және т. б. Қазақстан Республикасындағы инклюзивті білім берудің қазіргі жағдайы / / халықаралық гуманитарлық және жаратылыстану ғылымдары журналы. – 2023. – №. 5-4 (80). - 78-82 б.
2. Аубакирова Г.М., Турсунбаева а. у. инклюзивті білім берудің инновациялық педагогикалық технологиялары //қазіргі ғылымның өзекті мәселелері: теория, технология, әдістеме және практика. – 2023. - 41-49 Б.
3. Елисеева и. Г., Ализарина А. К. жалпы білім беретін мектепте ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу: әдіс. Ұсыныстар. - Алматы: ҰҒП ц КП, 2019.
4. Мүгедектер мен мүгедектерге инклюзивті білім беру және психологиялық-педагогикалық қолдау: ерте жастан бастап кәсіби даярлыққа дейін. Аймақтық тәжірибелер мен модельдер. – 2020. Мүгедектер мен мүгедектерге инклюзивті білім беру және психологиялық-педагогикалық қолдау: ерте жастан бастап кәсіби даярлыққа дейін. Аймақтық тәжірибелер мен модельдер. – 2020.
5. Искакова А.Т., Закаева г. З., Шестакова Е. В. инклюзивті ортадағы білім беру процесін бейімдеу және өзгерту. Оқу-әдістемелік құрал. - Алматы., 2019. – 100с.
6. Масалиева Ж. А., Даркулова к. Н. инклюзивті білім: қажеттілік және мүмкіндіктер / / Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің хабаршысы. – 2021. – №. 2. – 235-239 ББ.
7. Арнайы педагогика негіздері және психологтар: оқу құралы. - М.: Юрайт баспасы, 2023. – 176 б.
8. Попрядухина Н. Г. мүмкіндігі шектеулі оқушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету. – М.: Флинта, 2022. – 124 б.
9. Жалпы білім беретін мектепте мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істеу практикасы. - Санкт-Петербург.:КАРО, 2021. – 160 Б.
10. Таналинова а. у. инклюзивті білім беру жағдайында педагогтарды даярлау / / Қазіргі психология және педагогика: мәселелері мен шешімдері. – 2020. - Б. 6-10.
11. Ташмакова С.М., Сагилова Ж. К. қазақстандық мектепте инклюзивті білім беру моделін практикалық іске асыру //Ғылым және шындық/Science & Reality. – 2020. – №. S4. 2. - 97-100 ББ.

Қосымша әдебиеттер

1. Абаев А.Л., Вельская Г.Г. Инклюзивті практика саласындағы әлеуметтік коммуникациялар және әлеуметтік жарнама. – М.: Дашков және Ко, 2023. – 124 б.
2. Алехина С. В. және басқалар. білім берудегі инклюзивті процестің параметрлерін сараптамалық бағалау / / клиникалық және арнайы психология. – 2020. - Т.9. – №. 2. - Б. 62-78.

3. Беляева А.А., Овчинникова Т. с., Кубицкая О. в. мүгедектер мен мүгедектерге инклюзивті білім беру және психологиялық-педагогикалық қолдау: ерте жастан бастап кәсіптік даярлыққа дейін. Аймақтық тәжірибелер. – 2020. Глухов В. П. түзету педагогикасы және арнайы психология негіздері: практикум: оқу әдісі. педке арналған нұсқаулық. және гуматитар. жоғары оқу орындары / В.П. Глухов. - М.: В. Секачев, 2019. - 296 б.

4. Елецкая О.в., Сорокин В. М. арнайы психология: жоғары оқу орындарына арналған семинары бар оқу құралы. - М.: Владос баспасы, 2020.- 575 Б.

5. Жатуреева А. А. Қазақстандағы инклюзивті және интеграцияланған білім: даму ерекшеліктері мен перспективалары / / Publisher. agency (2): Proceedings of the 2nd International Scientific Conference «Scientific Results»(February 16-17, 2023). Rome, Italy, 2023. 226p. – University of Bari Aldo Moro, 2023. – Б. 140.

6. Королева и. в. инклюзия жағдайында есту қабілеті бұзылған балалар. - Санкт-Петербург.:КАРО, 2020, 128 б.

7. Арнайы педагогика және психология әлемі. Ғылыми-практикалық альманах. - М.: ЛОГОМАГ, 2021. - 56 б.

8. Мовкебаева з. А. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруге педагогтерді даярлау стратегиялары // университеттердегі Инклюзия: жаһандық трендтер және жергілікті стратегиялар. – 2020. – 20-24 ББ.

9. Ордабекова Х. А., Канен А. Д. инклюзивті білім беру жағдайында педагогтарды жұмысқа дайындау // педагогиканың өзекті мәселелері. – 2020. – 194-196 ББ.

10. Турлубекова М. Б., Бугубаева Р. О. Қазақстандағы инклюзивті білім: ұйымдастыру процесін және оны одан әрі дамыту мүмкіндігін талдау //Central Asian Economic Review. – 2021. – №. 3. – 89-109 ББ.

11. Шакарманова М.П. инклюзивті білім беру Қазақстан өңірлері экономикасының тұрақты дамуының негізі ретінде //оқыту, дамыту және бүгінгі таңда тұлғаны тәрбиелеу: үрдістер, проблемалар, шешу жолдары. – 2021. - 79-85 Б.

Нормативтік әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының 30 тамыздағы Конституциясы.1995 ж.

2. 8 тамыздағы" Бала құқықтары туралы " Қазақстан Республикасының Заңы. 2002ж., № 345-ІІ даңғ.;

3. "Білім туралы" Қазақстан Республикасының 27 шілдедегі Заңы. 2007ж., № 319-ІІІ даңғ.

4. 11 шілдедегі "мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 2002 ж. №343;

5. Қазақстан Республикасының 2023 жылғы 20 сәуірдегі № 224-VІ әлеуметтік кодексі

6. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII ҚРЗ Заңы

7. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің "ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидаларын бекіту туралы" 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 4 бұйрығы.

8. "Мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, қосымша білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 6 бұйрығы.

9. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 16 наурыздағы "даму мүмкіндігі шектеулі балаларға интеграцияланған (инклюзивті) білім беруді ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар" бұйрығы

Интернет көздері:

1. Әділет. Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі

2. <https://www.facebook.com/artutor.ru> / - психикалық дамуы бұзылған балаларды оқытуға және әлеуметтік бейімдеуге арналған тегін цифрлық мобильді платформа

3. http://journals.uspu.ru/index.php?option=com_content&view=categories&id=9&Itemid=104 - Арнайы білім. Ғылыми журнал

4. <https://uba.edu.kz/ru> -БІ. Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясы

5. <http://pedlib.ru/katalogy/katalog.php?id=4&page=1> Дефектология және логопедия бойынша ғылыми мақалалар, оқу-әдістемелік әдебиеттер

6. www.prosv.ru - "Ағарту" баспасының сайты

7. <http://special-edu.kz> – сайт РГУ Национальный научно-практический центр развития специального и инклюзивного образования

8. https://web.telegram.org/k/#@inclusion_kz https://web.telegram.org/k/#@inclusion_kz –Қазақстан Республикасындағы инклюзивті білім туралы ресурс

9. psi.webzone.ru - психологиялық сөздік